

ЗАОЧНИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Заочний судовий розгляд кримінальної справи — це заслуховування справи у суді першої інстанції без присутності підсудного.

Метою дослідження є виявлення наявного стану, прогалин та перспектив розвитку інституту заочного судового розгляду в кримінальному процесі.

На території України вперше вводився інститут заочного вироку в результаті проведеної судової реформи 1864 року, наслідком стала поява Статуту кримінального судочинства, затвердженого 20 листопада 1864 р. [5, с.348]. Законом від 15 лютого 1888 року вводився заочний розгляд і в окружні суди по справам, за якими обвинувачений не може бути засуджений до обмеження чи позбавлення прав на майно. Заочний вирок мирових судових установ згідно Статуту Кримінального Судочинства набирав законної сили, коли на нього не було подано в установлений строк ні відклику (скарги) про новий розгляд справи, ні апеляційної скарги (якщо він підлягав апеляції).[1]

Для більш детального аналізу необхідно звернутися до сучасного досвіду країн, в яких інститут заочного провадження є детальніше регламентований і на практиці застосовується частіше. Так, зокрема, в ч. 4, 5 ст. 247 КПК Російської Федерації передбачено підстави для заочного судового розгляду – по кримінальним справам про злочини невеликої або середньої тяжкості, якщо підсудний заявляє клопотання про розгляд даної справи за його відсутності; у виняткових випадках по кримінальним справам про тяжкі та особливо тяжкі злочини за відсутності підсудного, який знаходиться за межами території Російської Федерації, і (або) ухиляється від явки до суду, якщо така особа не була притягнута до кримінальної відповідальності на території іноземної держави по цій кримінальній справі.[2]

КПК Республіки Білорусь в ст. 294 також містить підстави судового розгляду кримінальної справи за відсутності підсудного – коли особа, яка обвинувачується у скоєнні злочину, який не являє великої суспільної небезпеки, або менш тяжкого злочину, визнає свою вину і заявляє клопотання про розгляд справи за її відсутності; обвинувачений знаходиться за межами Республіки Білорусь і ухиляється від в судове засідання.[3]

КПК Франції передбачає, що заочне провадження можливе щодо кожної особи, яка належним чином була викликана до суду і не з'явилася у встановлений час, по малозначимим справам, по справам про злочини і правопорушення.

Розгляд справи в засіданні суду першої інстанції відбувається з участю підсудного, явка котрого до суду є обов'язковою (ч. 1 ст. 262 КПК). Обов'язковість такої участі вважається важливою гарантією прав підсудного і правильного здійснення правосуддя. Аналіз норм Закону про наслідки неявки підсудного (статті 262, 282 КПК) показує, що розгляд справи без підсудного можливий лише у випадку ухилення його від явки до суду, коли він перебуває за межами України, а також за його клопотанням у справі про злочин, за який не може бути призначено покарання у виді позбавлення волі за умови, що відсутність підсудного не буде перешкоджати забезпеченню правильного застосування закону. В решті випадків неявка підсудного тягне обов'язкове відкладення (у зазначених у ч. 2 ст. 280 КПК випадках – зупинення) розгляду справи. Таким чином, відсутність підсудного (крім прямо вказаних в ч. 2 ст. 262 КПК випадків) безумовно перешкоджає слуханню справи. Для забезпечення більш повного і всебічного дослідження доказів суд може визнати обов'язковою участь підсудного в судовому розгляді й у тих випадках, коли є підстави для заочного розгляду справи. Справедливі нарікання громадян викликають надмірна тривалість у часі судової процедури, її заформалізованість, складність оскарження судових рішень, невиконання великої кількості судових рішень у частині стягнення моральної і матеріальної шкоди, завданої злочинами. [4, с.8]

Як вже зазначалося, рішення про заочний розгляд справи у випадках, передбачених абз. 2 ч. 2 ст. 262 КПК, може бути прийняте судом, якщо ініціатива

і прохання про це виходять від підсудного. На практиці виникло питання, чи може таке клопотання виходити від захисника. Верховний Суд СРСР в ухвалі судово-кримінальної колегії від 29 серпня 1942 р. у справі Б. та інших вказав, що згода захисника на заочний розгляд справи ще не дає суду права на таке провадження, якщо захисник не був уповноважений підсудним виявити згоду.[4, с. 10]

КПК повинен лише надавати стороні захисту додаткові гарантії, так би мовити на противагу відсутності підсудного, і можливим процесуальним наслідкам. Процесуальні рішення, прийняті під час проведення заочного кримінального судочинства, є результатом дослідження обставин кримінальної справи в такій процесуальній формі, і не повинні розцінюватися як покарання за неявку до суду.

Отже, процедуру заочного провадження в кримінальному судочинстві, на мій погляд, необхідно більш детально регламентувати спираючись на досвід інших країн світу, що дозволить ефективний розгляд кримінальної справи в розумні строки та поліпшення роботи судової гілки.

Список використаних джерел

1. Устав уголовного судопроизводства 20 ноября 1864 г.
2. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, принят Государственной Думой 22 ноября 2001 года
3. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь, зарегистрировано в НРПА РБ 20 августа 1999 г. N 2/71.
4. Маляренко В.Т. Про заочне провадження у кримінальному судочинстві. // Вісник Верховного суду України. - №10 (50). – 2004. – С.5-13.
5. Фойницький І.Я. Курс уголовного судопроизводства т.2 - Санкт-Петербург 1910 573 с.